

Instytut Pamięci Narodowej - Warszawa

<https://warszawa.ipn.gov.pl/waw/aktualnosci/38573,Portret-robotnika-w-kinie-PRL-u-w-ramach-seminarium-popularnonaukowego-Z-kamera-.html>
26.04.2024, 17:50

„Portret robotnika w kinie PRL-u” w ramach seminarium popularnonaukowego „Z kamerą po PRL-u. Oblicza polskiego kina powojennego” - Warszawa, 6 lutego 2017

Jedenasta edycja cyklu wykładów „Z kamerą po PRL-u”, w której spróbujemy przedstawić rzeczywistość peerelowską widzianą przez pryzmat filmów fabularnych i dokumentalnych, jak również kronik filmowych, powstałych w latach 1944–1989. Filmy zrealizowane w PRL stanowią specyficzne świadectwo kultury tamtych lat. Z jednej strony są, mimo wszystko, przynajmniej w jakiejś mierze odzwierciedleniem autentycznego życia, przetworzonym przez ideologiczne, a w jeszcze większym stopniu polityczne widzenie świata. Z drugiej pokazują, w jaki sposób konstruowany był tekst filmowy, jak przedstawiano pewną formę świata wyobrażonego, jak również wskazują na cechy charakterystyczne dla estetyki filmu fabularnego i dokumentalnego. Opowiemy o bardzo różnych zjawiskach charakterystycznych dla powojennego kina polskiego; zarówno tych, które wprost wynikały z polityki kulturalnej tamtego okresu, jak i tych niezależnych artystycznie. Oprócz arcydzieł polskiego kina, pokazane zostaną także fragmenty filmów o jednoznacznie propagandowym zabarwieniu. Na początku opowiemy, w jaki sposób można odczytywać tekst filmowy jako źródło wiedzy o Polsce Ludowej, a w kolejnych spotkaniach zaprezentujemy filmowe wizerunki, do których kino PRL-u odwoływało się często i

Plakat

chętnie, ale które wbrew pozorom, nie zawsze były proste i jednoznaczne.

Seminarium adresowane jest do nauczycieli historii, języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie, studentów kierunków humanistycznych oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych, z możliwością wykorzystania podczas egzaminu maturalnego z języka polskiego w nowej formule, sprawdzającej umiejętność analizy i interpretacji różnorodnych tekstów kultury, np. filmu. Proponujemy sześć spotkań w cyklu miesięcznym odbywających się od stycznia do czerwca 2017 r. Udział w seminarium – jako formie doskonalenia zawodowego – zostanie potwierdzony pisemnie.

6 lutego br. zaprezentowany został temat: **Portret robotnika w kinie PRL-u.**

Robotnik jako przedstawiciel najbardziej postępowej klasy społecznej odgrywał jedną z głównych ról w peerelowskim świecie przedstawionym. Biorąc to pod uwagę, trzeba zauważyć, że jego filmowy wizerunek był zaskakująco skromny. Zmieniał się zresztą w zależności od czasu powstania filmu, intencji nadawcy oraz indywidualności twórcy. W pierwszej połowie lat pięćdziesiątych odpowiadał przede wszystkim potrzebom propagandowym. Prezentowano postawy robotników afirmatywne wobec nowej rzeczywistości, a zarazem kreowano ich na wzór nowego człowieka. Po roku 1956 powstało kilka interesujących filmów, ale problematyka robotnicza zeszła na dalszy plan. W kolejnej dekadzie ważną grupę stanowiły tzw. filmy publicystyczne, zwane inaczej „interwencyjnymi”, krytycznie ukazujące nieprawidłowości w funkcjonowaniu zakładów przemysłowych. Pojawiały się również oryginalne wizerunki robotników, żyjących poza światem politycznym. W latach siedemdziesiątych w wielu filmach odkłamywano wyidealizowane wyobrażenie klasy pracującej. Zaczął pojawiać się w nich człowiek, nie przedstawiciel klasy robotniczej, można było też zaobserwować uwikłanie robotników w system, któremu mogli przeciwstawić tylko swoją godność i szacunek dla pracy. Także na początku lat osiemdziesiątych powstawały filmy ukazujące robotników walczących o zachowanie godności, stających się prawdziwą siłą polityczną, ale też dzieła odpowiadające na partyjne zamówienia. Kultura peerelowska w pewnej mierze zawłaszczyła sobie robotnika jako temat swoich tekstów i wyobrażeń. Jednym ze skutków takiego stanu rzeczy jest stosunkowo niewielka obecność tej problematyki w kinie polskim po roku 1989.

Pokazane zostaną fragmenty następujących filmów: **Mistrzowie szybkich wytopów** (1950), reż. Roman Banach, **Gwiazdy muszą płonąć** (1954), reż. Andrzej Munk, Witold Lesiewicz, **Chudy i inni** (1966), reż. Henryk Kluba, **Murarz** (1973), reż. Krzysztof Kieślowski, **Wanda Gościńska - włókniaarka** (1975), reż. Wojciech Wiszniewski, **Człowiek z marmuru** (1976), reż. Andrzej Wajda, **Robotnicy '80** (1980), reż. Andrzej Chodakowski, Andrzej Zajączkowski, **Godność** (1984), reż. Roman Wionczek.

Wykład:

prof. dr hab. Piotr Zwierzchowski, historyk filmu, autor m.in.: Zapomniani bohaterowie.

O bohaterach filmowych polskiego socrealizmu, Warszawa 2000; Pęknięty monolit. Konteksty polskiego kina socrealistycznego, Bydgoszcz 2005; Piękny sen pedagoga. Literackie i filmowe portrety świata edukacji, Kraków 2005; Spektakl i ideologia. Szkice o filmowych wyobrażeniach śmierci heroicznej, Kraków 2006; Kino polskie po roku 1989, Bydgoszcz 2007; Kino nowej pamięci. Obraz II wojny światowej w kinie polskim lat 60., Bydgoszcz 2013; Polskie seriale telewizyjne, red. [Piotr Zwierzchowski](#), [Barbara Giza](#), John Bates, Karolina Kosińska, Bydgoszcz 2015.

Kolejne tematy:

- Portret wroga w kinie PRL – marzec 2017
- Młodzież w kinie PRL – filmowy portret – kwiecień 2017
- Filmowe wizje historii – maj 2017
- Peerelowskie kulinaria na taśmie filmowej – czerwiec 2017

Miejsce spotkań:

Przystanek Historia Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki, Warszawa, ul. Marszałkowska 21/25 (obok Trasy Łazienkowskiej).

Koordynator projektu:

Sławomir Stępień, tel. (22) 860-70-50, slawomir.stepien@ipn.gov.pl

Wstęp wolny